

Úmluva č. 29 o nucené nebo povinné práci

Generální konference Mezinárodní organizace práce,

kteřá byla svolána Správní radou Mezinárodního úřadu práce do Ženevy a tam se sešla dne 10. června 1930 na svém čtrnáctém zasedání,

rozhodnuvši se přijmout některé návrhy týkající se nucené nebo povinné práce, jež jsou prvním bodem jednacího pořadu zasedání, a

stanovivši, že tyto návrhy budou mít formu mezinárodní úmluvy,

přijímá dne 28. června 1930 tuto úmluvu, která bude označována jako Úmluva o nucené práci, 1930 a podléhá ratifikaci členských států Mezinárodní organizace práce podle ustanovení ústavy Mezinárodní organizace práce.

Čl. 1

1. Každý členský stát Mezinárodní organizace práce, který ratifikuje tuto úmluvu, se zavazuje, že v době co nejkratší potlačí užívání nucené nebo povinné práce ve všech jejích formách.
2. Se zřetelem k tomuto úplnému potlačení se lze na přechodné období uchýlit k nucené nebo povinné práci výhradně pro veřejné účely a jen výjimečně, a to za podmínek a záruk, jež jsou dále stanoveny.
3. Správní rada Mezinárodního úřadu práce po uplynutí období pěti let ode dne, kdy tato úmluva nabude účinnosti, až bude připravovat zprávu stanovenou níže v článku 31, zváží možnost potlačit bez dalšího přechodného období nucenou nebo povinnou práci ve všech jejích formách a rozhodne, je-li záhodno dát na pořad jednání konference tuto otázku.

Čl. 2

1. Pro účely této úmluvy bude výraz "nucená nebo povinná práce" označovat každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůžkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně.
2. Nicméně pro účely této úmluvy výraz "nucená nebo povinná práce" nebude zahrnovat:
 - a) žádnou práci ani službu vymáhanou na základě zákonů o povinné vojenské službě pro práci ryze vojenské povahy;
 - b) žádnou práci ani službu, která tvoří součást obvyklých občanských povinností občanů země, jež se plně spravuje sama;
 - c) žádnou práci ani službu, která se na kterékoli osobě vymáhá v důsledku odsouzení soudním rozhodnutím, pokud se tato práce nebo služba vykonává pod dohledem a kontrolou veřejného úřadu a pokud se řečená osoba nepronajímá ani nedává k dispozici soukromým jednotlivcům, soukromým společnostem ani soukromým právnickým osobám;
 - d) žádnou práci ani službu vymáhanou v případech mimořádných okolností, to jest v případech války, pohromy nebo hrozící pohromy jako požáru, povodně, hladomoru, zemětřesení, prudké epidemie nebo zvířecí nákazy (epizootie), vpádu zvířat, hmyzu

nebo škodlivých rostlinných cizopasníků a všeobecně všech okolností, jež ohrožují nebo by mohly ohrozit život nebo normální životní poměry veškerého obyvatelstva nebo jeho části;

- e) menší obecní služby, které jsou vykonávány členy obce v jejím přímém zájmu, mohou proto být považovány za obvyklé občanské povinnosti připadající na členy obce, pokud mají členové obce nebo jejich přímí zástupci právo vyjádřit se ohledně potřeby takových služeb.

Čl. 3

Pro účely této úmluvy bude výraz "příslušný úřad" označovat buď úřad metropolitní země anebo nejvyšší ústřední úřad dotyčného území.

Čl. 4

1. Příslušný úřad nebude ukládat ani dovolovat ukládání nucené nebo povinné práce ve prospěch soukromých jednotlivců, soukromých společností ani soukromých právnických osob.
2. Existuje-li taková nucená nebo povinná práce k prospěchu soukromých jednotlivců, soukromých společností nebo soukromých právnických osob v den, kdy generální ředitel Mezinárodního úřadu práce zapíše ratifikaci této úmluvy členským státem, tento členský stát úplně potlačí takovouto nucenou nebo povinnou práci počínajíc dnem, kdy tato úmluva pro něj nabude účinnosti.

Čl. 5

1. Žádná výsada udělená soukromým jednotlivcům, soukromým společnostem nebo soukromým právnickým osobám nebude mít za následek jakoukoli formu nucené nebo povinné práce pro výrobu ani pro získávání výrobků, kterých tyto soukromí jednotlivci, tyto soukromé společnosti nebo tyto soukromé právnické osoby užívají nebo s nimiž obchodují.
2. Tam, kde existují výsady obsahující ustanovení, která mají za následek takovouto nucenou nebo povinnou práci, budou tato ustanovení co nejdříve zrušena, aby se vyhovělo článku 1 této úmluvy.

Čl. 6

Správní úředníci, i když mají povinnost vést obyvatelstvo, nad nímž mají pravomoc, k nějaké formě práce, nebudou donucovat toto obyvatelstvo ani jeho jednotlivé příslušníky k práci pro soukromé jednotlivce, soukromé společnosti ani pro soukromé právnické osoby.

Čl. 7

1. Náčelníci, kteří nevykonávají správní funkce, se nebudou uchylovat k nucené nebo povinné práci.
2. Náčelníci, kteří vykonávají správní funkce, se budou moci s výslovným povolením příslušného úřadu uchylovat k nucené nebo povinné práci za podmínek stanovených v článku 10 této úmluvy.

3. Náčelníci, kteří jsou řádně uznáni a kteří nepobírají přiměřenou odměnu v jiných formách, mohou požívat osobních služeb, pokud jsou řádně právně upraveny, a pokud jsou přijata všechna potřebná opatření k tomu, aby jich nebylo zneužito.

Čl. 8

1. Za každé rozhodnutí, že se lze uchýlit k nucené nebo povinné práci, ponese odpovědnost nejvyšší civilní úřad dotyčného území.
2. Nicméně tento úřad může přenést na nejvyšší místní úřady oprávnění ukládat nucenou nebo povinnou práci, která nemá za následek vzdání pracovníků z jejich obvyklého bydliště. Na období a za podmínek, které budou stanoveny v předpisech uvedených v článku 23 této úmluvy, může tento úřad také přenést na nejvyšší místní úřady oprávnění ukládat nucenou nebo povinnou práci, která má za následek vzdání pracovníků z jejich obvyklého bydliště, jestliže jde o to usnadnit přemísťování správních úředníků při výkonu jejich povinností a o dopravu materiálu správy.

Čl. 9

Není-li nic jiného stanoveno v článku 10 této úmluvy, každý úřad příslušný k ukládání nucené nebo povinné práce se před rozhodnutím, že se lze uchýlit k této formě práce, přesvědčí o tom,

- a) že práce nebo služba, jež má být vykonána, je v důležitém přímém zájmu obce povolené k jejímu vykonání;
- b) že práce nebo služba je v současné době nebo bezprostředně nutná;
- c) že nabídkou mezd a pracovních podmínek, nikoli méně příznivých, nežli jsou ty, které platí v příslušné oblasti pro podobnou práci nebo službu, nebylo možno opatřit dobrovolné pracovní síly pro vykonání takové práce nebo služby;
- d) že se zřetelem na dosažitelné pracovní síly a jejich pracovní způsobilost práce nebo služba neuloží nynějšímu obyvatelstvu břemeno příliš těžké.

Čl. 10

1. Nucená nebo povinná práce, která se požaduje jako daň, i nucená nebo povinná práce, kterou náčelníci vykonávající správní působnost ukládají pro práce ve veřejném zájmu, bude postupně odstraněna.
2. Prozatím však tam, kde se nucená nebo povinná práce požaduje jako daň a v případech, kdy nucenou nebo povinnou práci pro práce ve veřejném zájmu ukládají náčelníci vykonávající správní funkce, příslušný úřad se předem ujistí,
 - a) že práce nebo služba, jež má být vykonána, je v důležitém přímém zájmu obce povoláné k jejímu vykonání;
 - b) že práce nebo služba je v současné době nebo bezprostředně nutná;
 - c) se zřetelem na dosažitelné pracovní síly a jejich pracovní způsobilost práce nebo služba neuloží nynějšímu obyvatelstvu břemeno příliš těžké;
 - d) že práce nebo služba nebude mít za následek vzdání pracovníků z jejich obvyklého bydliště;
 - e) že vykonávání práce nebo služby bude řízeno v souladu s požadavky náboženství, společenského života a zemědělství.

Čl. 11

1. Jen dospělí tělesně schopní muži, jejichž věk nebude zřejmě nižší než 18 a vyšší než 45 let, budou moci být podrobeni nucené nebo povinné práci. Vyjímajíc druhy práce stanovené v článku 10 této úmluvy budou platit tato omezení a podmínky:
 - a) kdykoli to bude možné, předchozí zjištění lékaře jmenovaného správním úřadem, že příslušné osoby netrpí žádnou nakažlivou chorobou a že jsou tělesně způsobilé pro požadovanou práci a za podmínek, za kterých má být konána;
 - b) vynětí školských učitelů i žáků a správních zaměstnanců vůbec;
 - c) ponechání takového počtu dospělých a tělesně schopných mužů v každé obci, který je nezbytný pro rodinný a společenský život;
 - d) šetření svazků manželských a rodinných.
2. Předpisy stanovené v článku 23 této úmluvy určí pro účely uvedené výše v písmeně c) předchozího odstavce poměrný počet trvale usazených a dospělých tělesně schopných mužů, které lze kdykoli povolát na nucenou nebo povinnou práci, přičemž tento poměrný počet nesmí nikdy překročit 25 %. Při určení tohoto poměrného počtu příslušný úřad přihledne k hustotě obyvatelstva, jeho sociálnímu a tělesnému rozvoji, ročnímu období a práci, kterou mají příslušné osoby vykonávat v místě na vlastní vrub, a vůbec bude dbát hospodářských a sociálních potřeb obvyklého života příslušné obce.

Čl. 12

1. Maximální doba, na kterou může být některá osoba povolána na nucenou nebo povinnou práci kteréhokoli druhu, nesmí překročit šedesát dnů za období dvanácti měsíců zahrnujíc do těchto šedesáti dnů dny strávené cestou do místa práce a z tohoto místa.
2. Každá osoba povolána na nucenou nebo povinnou práci bude opatřena osvědčením uvádějícím dobu, kterou na takové práci strávila.

Čl. 13

1. Normální pracovní doba každé osoby povolané na nucenou nebo povinnou práci bude stejná jako ta, jež platí pro práci dobrovolnou, a hodiny odpracované nad normální pracovní dobu budou odměňovány podle sazeb platících pro přesčasové hodiny dobrovolně vykonané práce.
2. Všem osobám podrobeným nucené nebo povinné práci kteréhokoli druhu bude zaručen jeden den odpočinku týdně a tento den se bude pokud možno shodovat s dnem určeným tradicí nebo zvyky příslušného území nebo kraje.

Čl. 14

1. Vyjma nucené nebo povinné práce stanovené v článku 10 této úmluvy bude nucená nebo povinná práce všeho druhu odměňována v hotovosti podle sazeb nikoli nižších, nežli jsou sazby platící pro podobné druhy práce buď v kraji, ve kterém je pracovník zaměstnán, nebo v oblasti, z níž byl povolán, podle toho, které z nich jsou vyšší.
2. V případech, kdy práci ukládají náčelníci při výkonu své správní funkce, bude co nejdříve zavedeno placení mezd za podmínek stanovených v předchozím odstavci.
3. Mzdy budou vypláceny každému pracovníku jednotlivě a nikoli jeho kmenovému náčelníkovi ani žádnému jinému úřednímu činiteli.

4. Dny strávené cestou do místa práce a z tohoto místa se budou pro placení mezd počítat jako pracovní dny.
5. Tento článek nebude bránit tomu, aby se pracovníkům neposkytovaly obvyklé potravinové dávky jakožto část mzdy, přičemž se tyto dávky musí alespoň rovnat peněžité částce, kterou mají představovat. Avšak žádné srážky ze mzdy se nesmějí provádět na placení daní, na zvláštní stravu, oblékání nebo ubytování, jež budou pracovníkům poskytovány proto, aby se zachovala jejich schopnost pokračovat v práci za zvláštních podmínek jejich zaměstnání, ani za poskytnutí náradí.

Čl. 15

1. Veškeré zákonodárství o odškodňování úrazů nebo nemocí z povolání a veškeré zákonodárství stanovící odškodňování rodinných příslušníků výživou závislých na zemřelých nebo invalidních pracovnících, jež je nebo bude v platnosti na příslušném území, se bude vztahovat na osoby podrobené nucené nebo povinné práci za stejných podmínek jako na pracovníky dobrovolné.
2. Každý úřední činitel zaměstnávající pracovníka nucenou nebo povinnou prací bude vždy mít povinnost zajistit životní potřeby dotyčného pracovníka, jestliže ho pracovní úraz nebo nemoc z povolání učinily úplně nebo částečně neschopným pečovat o své potřeby a učinit opatření, aby bylo zajištěno udržování všech osob skutečně na takového pracovníka odkázaných při pracovní neschopnosti nebo při smrti následkem pracovního úrazu.

Čl. 16

1. Kromě případů výjimečně nutných nesmějí být osoby podrobené nucené nebo povinné práci přemísťovány do oblastí, ve kterých by výživa a podnebí byly tak odlišné od těch, na něž jsou uvyklé, že by ohrožovaly jejich zdraví.
2. V žádném případě nebude přemístění takových pracovníků povoleno, pokud nebudou moci být přesně prováděna všechna opatření týkající se hygieny a ubytování, jichž je třeba, aby se taková pracovníci přizpůsobili poměrům a aby se zachovalo jejich zdraví.
3. Bude-li takové přemístění nevyhnutelné, budou na základě odborného lékařského doporučení učiněna opatření na postupné přizpůsobování pracovníků novým vyživovacím a podnebným poměrům.
4. V případech, ve kterých jsou tito pracovníci povoláni k vykonávání pravidelné práce, na kterou nejsou zvyklí, budou učiněna opatření, aby se zajistilo, že si tomuto druhu práce zvyknou, zejména pokud jde o postupný výcvik, o pracovní dobu, o stanovení přestávek pro odpočinek a o zlepšení nebo zvýšení potravinových dávek, jehož by snad bylo třeba.

Čl. 17

Před povolením užít nucené nebo povinné práce pro konstrukční nebo udržovací práce, jež donutí pracovníky zůstat na pracovišti po značnou dobu, se příslušný úřad přesvědčí,

1. že byla učiněna všechna nutná opatření pro zachování zdraví pracovníků a pro zajištění potřebné lékařské péče pro ně a zejména:

- a) že tito pracovníci budou lékařsky prohlédnuti před započatím prací a že budou lékařsky prohlíženi ve stanovených lhůtách v době trvání zaměstnání,
 - b) že byl zajištěn dostatečný zdravotnický personál, jakož i výdejny léků, ošetrovny, nemocnice a materiál nutný k uspokojení všech požadavků, a
 - c) že na pracovišti jsou dobré zdravotní podmínky a že byly uspokojivě zajištěny dodávky pitné vody, potravin, paliva a kuchyňského náčiní a je-li toho třeba, ubytování a ošacení;
2. že byla učiněna vhodná opatření pro zajištění životních potřeb rodin pracovníků, zejména že bylo ulehčeno bezpečné poukazování části mzdy rodině na žádost nebo se souhlasem pracovníků;
 3. že se cesty pracovníků na pracoviště a z něho budou konat na náklady a pod odpovědností správy, která tyto cesty usnadní, používajíc co nejvíce všech dostupných dopravních prostředků;
 4. že při nemoci nebo úrazu, jež má za následek pracovní neschopnost po určitou dobu, pracovník bude dopraven domů na náklady vedení;
 5. že každý pracovník, který by si přál po uplynutí svého období nucené nebo povinné práce zůstat na místě jako pracovník dobrovolný, bude to moci učinit, aniž po dobu dvou let pozbude práva na to, aby byl zdarma dopraven domů.

Čl. 18

1. Nucená nebo povinná práce pro dopravu osob nebo zboží jako práce nosičů a veslařů bude odstraněna ve lhůtě co nejkratší. Až do tohoto odstranění vydá příslušný úřad předpisy určující zejména:
 - a) že se těchto pracovních sil bude používat jen pro usnadnění přemísťování správních úředníků při výkonu jejich funkce nebo pro dopravu materiálu správy nebo v případech velmi naléhavé nutnosti pro dopravu jiných osob než úředníků;
 - b) že budou takto zaměstnáváni jen muži uznání předchozí lékařskou prohlídkou za tělesně schopné k této práci, kdykoli je tato prohlídka možná, a není-li tato lékařská prohlídka proveditelná, že se osoba zaměstnávající tyto pracovníky přesvědčí pod vlastní odpovědností, že jsou tělesně schopní a že netrpí žádnou nakažlivou chorobou;
 - c) maximální náklad, který tito pracovníci smějí nosit;
 - d) maximální vzdálenost od místa jejich bydliště, do kterého jich může být užito;
 - e) maximální počet dnů za měsíc nebo za jiné období, na který mohou být povoláni, čítajíc do tohoto počtu dny strávené na zpáteční cestě do místa jejich bydliště;
 - f) osoby, jež jsou oprávněny požadovat tuto formu nucené nebo povinné práce, jakož i rozsah, ve kterém jsou oprávněny ji požadovat.
2. Při určení maxim uvedených pod písmeny c), d) a e) předchozího odstavce bude mít příslušný úřad na zřeteli všechny závažné činitele, zejména tělesný rozvoj obyvatelstva, z něhož jsou pracovníci povoláváni, povahu země, kterou musí cestovat, a podnební poměry.
3. Příslušný úřad dále stanoví, že normální denní cesta takových pracovníků nepřesáhne vzdálenost odpovídající průměrnému osmihodinovému pracovnímu dnu, přičemž při tom pochopitelně přihlédne nejen k váze, která se má nést, vzdálenosti, na kterou se má cestovat, nýbrž také ke stavu cesty, ročnímu období a všem ostatním závažným

skutečností, a že, pokud se uloží další hodiny cesty nad normální denní cestu, budou tyto další hodiny odměňovány podle sazeb vyšších, nežli jsou sazby normální.

Čl. 19

1. Příslušný úřad povolí použít povinného obdělávání půdy jen k zamezení hladu nebo nedostatku potravin a vždy s tou podmínkou, že potraviny nebo výrobky takto získané zůstanou vlastnictvím jednotlivců nebo obce, která je vyrobila.
2. Jestliže výroba je podle zákona nebo zvyku organizována na obecním základě a zůstávají-li výrobky nebo výtěžky z prodeje těchto výrobků ve vlastnictví obce, tento článek nebude vykládán tak, jako by zrušoval závazek členů obce vykonávat práci obcí takto požadovanou podle zákona nebo zvyku.

Čl. 20

Zákony o kolektivním trestání, podle nichž může být celá obec potrestána za trestné činy spáchané některými z jejích členů, nebudou obsahovat ustanovení o nucené nebo povinné práci obce jako o jednom ze způsobů trestání.

Čl. 21

Nucené nebo povinné práce se nebude užívat pro podzemní práci v dolech.

Čl. 22

Roční zprávy, které se členské státy ratifikující tuto úmluvu zavazují podávat Mezinárodnímu úřadu práce podle ustanovení článku 22 ústavy Mezinárodní organizace práce o opatřeních, jež učinily k provedení ustanovení této úmluvy, budou pro každé příslušné území obsahovat co nejúplnější údaje o rozsahu, v němž se na tomto území užívalo nucené nebo povinné práce, o účelech, pro něž byla tato práce konána, o nemocnosti a o úmrtnosti, o pracovní době, o způsobech placení mezd a o mzdových sazbách, jakož i jiné závažné údaje.

Čl. 23

1. Za účelem provedení ustanovení této úmluvy příslušný úřad vydá úplné a přesné předpisy o používání nucené nebo povinné práce.
2. Tyto předpisy budou obsahovat mimo jiné pravidla dovolující každé osobě podrobené nucené nebo povinné práci, aby úřadům předkládala všechny stížnosti na pracovní podmínky, a zajišťující, že tyto stížnosti budou zkoumány a projednávány.

Čl. 24

Ve všech případech budou přijata přiměřená opatření k zajištění přesného provádění předpisů o používání nucené nebo povinné práce, a to buď tím, že se na nucenou nebo povinnou práci rozšíří působnost inspektorátů práce zřízených pro dozor nad prací dobrovolnou nebo některým jiným vhodným způsobem. Budou také učiněna opatření k zajištění toho, aby osoby podrobené nucené nebo povinné práci byly seznámeny s těmito předpisy.

Čl. 25

Nezákoně vymáhání nucené nebo povinné práce bude podléhat trestu jako trestný čin a každý členský stát ratifikující tuto úmluvu bude povinen přesvědčit se, že tresty uložené zákonem jsou skutečně účinné a že jsou důsledně ukládány.

Čl. 26

1. Každý členský stát Mezinárodní organizace práce, který ratifikuje tuto úmluvu, se zavazuje, že ji bude provádět v územích podrobených jeho svrchovanosti, pravomoci, ochraně, suverenitě, poručenství nebo zákonné moci, a to v tom rozsahu, v němž má právo přijímat závazky týkající se otázek vnitřní pravomoci. Avšak přeje-li si tento členský stát použít výhod ustanovení článku 35 ústavy Mezinárodní organizace práce, připojí ke své ratifikaci prohlášení, v němž uvede:
 - a) území, ve kterých hodlá provádět ustanovení této úmluvy beze změny;
 - b) území, ve kterých hodlá provádět ustanovení této úmluvy se změnami, a v čem tyto změny spočívají;
 - c) území, ohledně nichž si vyhrazuje vlastní rozhodnutí.
2. Takovéto prohlášení bude považováno za neodlučitelnou součást ratifikace a bude mít stejné účinky jako ratifikace. Každý členský stát, který učiní takové prohlášení, bude se moci novým prohlášením zříci zcela nebo částečně výhrad obsažených v jeho předchozím prohlášení na základě výše uvedených odstavců 2 a 3.

Čl. 27

Formální ratifikace této úmluvy za podmínek stanovených ústavou Mezinárodní organizace práce budou oznámeny generálnímu řediteli Mezinárodního úřadu práce a jím zapsány.

Čl. 28

1. Tato úmluva zavazuje pouze ty členské státy, jejichž ratifikace byla zapsána u Mezinárodního úřadu práce.
2. Nabude účinnosti dvanáct měsíců poté, kdy generální ředitel zapíše ratifikace dvou členských států Mezinárodní organizace práce.
3. Pro každý další členský stát nabude tato úmluva účinnosti dvanáct měsíců po dni, kdy jeho ratifikace byla zapsána.

Čl. 29

Jakmile budou u Mezinárodního úřadu práce zapsány ratifikace dvou členských států Mezinárodní organizace práce, generální ředitel Mezinárodního úřadu práce vyrozumí o této skutečnosti všechny členské státy Mezinárodní organizace práce. Vyrozumí je rovněž o zápisu těch ratifikací, jež mu budou později zaslány jinými členskými státy organizace.

Čl. 30

1. Každý členský stát, který ratifikoval tuto úmluvu, může ji vypovědět po uplynutí deseti let ode dne, kdy tato úmluva poprvé nabyla účinnosti, písemným sdělením generálnímu řediteli Mezinárodního úřadu práce, který je zapíše. Výpověď nabude účinnosti jeden rok po dni, kdy byla zapsána.

2. Každý členský stát, jenž ratifikoval tuto úmluvu a který nepoužije práva ji vypovědět podle tohoto článku během roku následujícího po uplynutí období deseti let, jak uvedeno v předchozím odstavci, bude vázán úmluvou na další pětileté období a poté ji bude moci vypovědět vždy po uplynutí pětiletého období za podmínek uvedených v tomto článku.

Čl. 31

Vždy, bude-li to považovat za nutné, správní rada Mezinárodního úřadu práce předloží generální konferenci zprávu o provádění této úmluvy a přezkoumá, zda je záhodno dát na pořad jednání generální konference otázku její úplné nebo částečné revize.

Čl. 32

1. Přijme-li generální konference novou úmluvu revidující úplně nebo částečně tuto úmluvu, ratifikace nové revidující úmluvy státem způsobí ipso iure okamžitou výpověď této úmluvy bez ohledu na ustanovení článku 30, za předpokladu, že nová revidující úmluva nabude účinnosti.
2. Od doby, kdy nová revidující úmluva nabude účinnosti, tato úmluva přestane být členskými státy otevřena k ratifikaci.
3. Tato úmluva však zůstane v platnosti co do formy a obsahu pro ty členské státy, které ji ratifikovaly a které neratifikovaly revidující úmluvu.

Čl. 33

Anglické a francouzské znění této úmluvy mají stejnou platnost.